

Sprehodi po knjižnem trgu

Ana Geršak

Andrej Skubic: Krasni dnevi.

Ljubljana: Založba Beletrina (Beletrina), 2021.

Ko takole razmišljam, kako začeti ta tekst, me prešine, da pri Skubičevih romanih najbolj pritegne popis vseprežemajočega občutka negotovosti, v kateri avtor (zavestno) pušča svoje like. Pri tem niti ne gre toliko za zgodbo – seveda, stvari se dogajajo, imajo začetek, vrhunec in konec, vendar je zaplet pogosto banalen, nekakšen temeljni nesporazum, razstavljen na niz ništrcev, iz katerih potem liki delajo slone. Pri Skubicu so vedno liki tisti, ki naredijo zgodbo, pravzaprav njihove obsesije, fiksne ideje, trmasto vztrajanje v perspektivi, ki je (pogosto) ne more premakniti niti smrt ali kaj podobno usodnega. Liki, prignani do roba vzdržljivosti, ujeti v mejne, brezizhodne situacije, ki njihov notranji in zunanji razkroj samo še pospešijo. Posledice so bile očitne tudi na narativni ravni, v obliki zaključka, ki je pogosto obvisel v zraku kot obet prihajajoče katastrofe, ker si kaj drugega dejansko ni bilo mogoče zamisliti. Vsa ta teža neizrečenega in notranji filmi, ki so ustvarjali komunikacijske šume in izmišljene konflikte, so bili pogosto preveč, da bi jih bilo mogoče ubesediti drugače kot z razkolom med pripovednim in protagonistovim glasom, ki sta bila v minimalnem, a pomenljivem neskladju – dovoljšnjem, da je to vneslo dvom o verodostojnosti povedanega. Roman *Koliko si moja?* se je zaključil na sodišču, v prostoru, ki je po definiciji namenjen razreševanju (in torej ubesodovanju) konfliktov; zaplet *Samo pridi domov* je temeljil na diskrepanci med

sodniško prakso protagonista, ki probleme (drugih) razrešuje po službeni dolžnosti, medtem ko je sam s svojimi stališči v vse večjem neskladju, dokler odnosov z najbližjimi ne poslabša do te mere, da je upanje na neko razrešitev (tisto naslovno vračanje domov) skoraj nemogoče. Pač pa se zdi, da je na implikacije, ki jih je ponujal naslov – vračanje domov kot k nekakšni prvobitni obliki sreče, iskanje kompromisov, oziroma: razrešitve –, avtor odgovoril z romanom *Krasni dnevi*. Kot bi se dela ne le tematsko, temveč tudi naslovno dopolnjevala s tem, da avtor problem najprej zastavi (*Koliko si moja?*), privije do skrajnosti (*Samo pridi domov*) in razplete v sprejemanje, odrešeno teže (jezikovnega) razumevanja (*Krasni dnevi*).

Da pa do kompromisa sploh pride, je najprej potreben konflikt, ta pa se v slovenskem prostoru že pregovorno povezuje z lastnino. Na tej točki niti ni več jasno, ali je koncept "teritorialne obrambe" – se pravi patološko posesivnega odnosa do zemlje, parcele, nepremičnine, dediščine, skratka vsega materialnega – slovenski nacionalni alteršport in kot tak odsev dejanskosti ali literarni konstrukt, ki je zaradi predimenzioniranosti prerasel v obče mesto. In vsaj pri Skubicu je ta prenapihnenost vselej namenska ter igra ključno vlogo pri vzpostavljanju medčloveških odnosov. V *Krasnih dnevih* se tako sprva zdi, da gre (spet) za družinski konflikt v odnosu do nepremičnin in dediščine. Ovdoveli Dušan Šauta pri najboljši volji ne more razumeti, zakaj bi se hčerka Leja raje dosmrtno zapufala, da bi živela v (po njegovem) slabo vzdrževanem večstanovanjskem kompleksu, kot da bi se vselila v zdaj prazno družinsko hišo ali celo v vikendico s pogledom na morje. Po drugi strani Leja ne more razumeti, zakaj oče, kljub temu da že leto dni živi v domu za ostarele, obeh hiš (ki sta po njenem mnenju v zelo slabem stanju) ne more preprosto prodati. Odnos do nepremičnin razkriva odnose, značaje in položaje moči v družini Šauta, pri čemer je lastnina vidni vrh ledene gore. V Dušanovem primeru je hiša dom, shramba preteklosti in s tem dokaz, da je sploh živel, medtem ko Leji taisti prostor predstavlja vse, od česar je želela v odraslem življenju ubežati. Hiša je zavetje spominov, predvsem na mamo Nežo, različne perspektive pa so spet odraz globljih nesoglasij in očitaj, ki znova kažejo na to, da je bil temeljni razlog za razhod med očetom in hčerko nerazumevanje, in tako spet priplava na dan priljubljena Skubičeva tema komunikacijskega šuma, ko se zdi, da vsak bere znake po svoje in da je vsaka interpretacija tako ali drugače napačna, ker nihče ne razpolaga s celoto informacij in lahko razume le samega sebe (fiksacija z lastnimi prioritetami) – pa še to ne vedno. Ko skuša Dušan razložiti vseživljenjsko antipatijo do očeta, stori to tako, da povsem odpiše njegovo trpljenje na Golem otoku in se

osredotoča zgolj na lastni spominski vidik zapuščenega otroka, ki ga je oče izdal, namesto da bi se odrekel svoji ideologiji (in s tem verjetno izdal sebe), ne da bi vedel, da mu je bil študij medicine omogočen ravno zaradi poznejše očetove žrtve. Epizode z Dušanovim očetom so ne nazadnje tu le zato, da opozorijo na kontinuiteto problema, na to, da je “tako za popizdit težko preživeti življenje in nikogar izdati, niti samega sebe”. Interpretacije spletajo zgodbe za tiste slavne filme v glavi, ki pa lahko, ko prestopijo meje imaginarnega, tudi neprijetno udarijo, in tako se zgodi, da Leja, ki je po poklicu dramaturginja, zrežira zločin, ki se morda ni zgodil in je, spet morda, poslal nedolžnega človeka v ječo.

Na prvi pogled je skoraj absurdno, da se roman, ki štarta kot kriminalka, bolj posveča nepremičninam in vzdušju v domovih za ostarele kot raziskovanju motivov, vendar je tudi zločin tretiran le še kot ena hiperbolizacija več, kot tista meja, ki jo je treba preseči, da se izbranim likom lahko zgodi nekakšen približek katarze. Dušan in Leja se na koncu *pogovorita*, skleneta kompromis, ki pa stvari razreši le formalno. Težave namreč ostajajo, in medtem ko Leja toži nad izgubljeno nedolžnostjo brezskrbnih otroških dni, se mora njen (nekdanji) ljubimec Janez/Junta zagovarjati za umor, ki ga morda ni razrešil. Tudi ko so vse stvari povedane, ostane dovolj prostora za zamolke: Dušan, ki kar naprej trdi, da sta si z ženo Nežo povedala vse, si na koncu vseeno ne upa prebrati dnevnika, ki mu ga je zapustila po smrti. Seveda, če bi ga prebral, bi potrdil, da je res ni več – a koliko je trditev povezana s strahom, da bi morda izvedel preveč? Da bi se v zgodbo, ki je že tako prepletena z nasprotujočimi si perspektivami, pridal še en pogled več? “Mogoče bi bilo bistveno boljše, če bi bila več tiho. Če bi bili vsi malo več tiho, manj govorili,” pomisli Leja v zaključku, kar je morda spet tiha ironija: od očeta se je odtujila ravno skozi (vzajemni) molk.

Krasni dnevi so (mestoma predolgo) osciliranje med zgovornostjo in tišino, tako kot si ju izmenjujeta Winnie in Willie, junaka istoimenske Beckettove igre, v kateri tako besede kot molk pridobivajo različno težo glede na interpretacijo (in vsaka interpretacija je, kot rečeno, nujno osebna in napačna). Ne glede na željo po tišini, Skubičevi junaki še kar govorijo – kar je dobro: k sreči imajo še veliko povedati.